

3. Kol'ber, F. (2004). *Marketynh u sferi kul'tury ta mystetstv*. [Marketing in the field of culture and arts]. Lviv.

4. Populyaryzatsiya, promotsiya, reklama khudozhnikh tvoriv i kul'turnykh blah: svitovyy dosvid ta ukraïns'ka praktyka: Zvit pro naukovodoslidnu robotu za 2013 r. [Popularization, promotion, advertising of artistic works and cultural goods: world experience and Ukrainian practice]. Kyiv.

5. *Realizatsiya derzhavnoyi polityky u haluzi kul'tury: priorytety, zdobutky, perspektyvy. Okhorona kul'turnoyi spadshchyny: analychnyy zvit MKTU za 2012 r.* [Realization of state policy in the field of culture: priorities, achievements, perspectives]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КЛЕПАР Марія Василівна – кандидат

педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки початкового навчання ДВНЗ «Прикарпатський національний університет» імені Василя Стефаника.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх учителів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KLEPAR Maria Vasylivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Assistant Professor of pedagogy of elementary education of the secondary school «Precarpathian National University» named after Vasyl Stefanyk.

Circle of scientific interests: professional training of future teachers.

Дата надходження рукопису 09. 12. 2017 р.

Рецензент – д.п.н. професор О. С. Радул

УДК 378.147:793.

ЛИМАНСЬКА Ольга Вікторівна –

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри хореографії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
e-mail: Olgalymanska@gmail.com

БАРАБАШ Ольга Володимирівна –

старший викладач кафедри хореографії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
e-mail: Elezoveta-Victorovna@ukr.net

РЕАЛІЗАЦІЯ ТВОРЧИХ ПРОЕКТІВ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В останні роки більшість європейських країн переглянули вимоги щодо професійної мистецької освіти. Україна також поступово переходить на нові стандарти, які орієнтовані на системну організацію вимог до підготовки фахівця. Значно актуалізуються проблеми підготовки майбутніх учителів з високим рівнем професійної компетентності, що в першу чергу виявляється у здатності творчо розв'язувати складні професійні завдання в практичній діяльності, виконувати нестандартні проекти й нести за них відповідальність.

Творчі проекти в професійній підготовці хореографів спрямовані на практичне застосування знань, а в процесі реалізації – набуття нових.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Такі вчені, як: І. Зимня, О. Пометун, О. Семенов, А. Хуторський, наголошують, що в ході реалізації компетентнісного підходу в педагогічній

освіті формуються вміння та навички, які вдосконалюють усі компетентності особистості. Компетентнісний підхід є основою інноваційних процесів в освіті й пов'язаний із впровадженням у навчальний процес нових технологій.

Проблеми професійної підготовки фахівців спеціальності «Хореографія» на засадах компетентнісного підходу сучасної мистецької освіти досліджують: Л. Андрощук, О. Бурля, С. Забредовський, Т. Медвідь, Ю. Ростовська, Л. Цветкова та ін. Окремі аспекти формування професійної компетентності хореографів розглядають у своїх працях: О. Мартиненко, Т. Медвідь, О. Філімонова, Т. Фурманова та ін.

Впровадження нових технологій у мистецьку освіту, зокрема проектного навчання досліджують Г. Падалка, О. Олексюк. Окремо слід відзначити дослідження Л. Андрощук щодо впровадження творчого хореографічного проекту в професійній підготовці майбутніх учителів хореографії.

Аналіз наукової літератури показав необхідність доповнення й конкретизації питання щодо змісту творчого проектування в системі фахових компетенцій майбутніх хореографів.

Мета статті – розглянути реалізацію творчих проектів як фахову компетенцію хореографів освітнього рівня бакалавр в контексті професійної компетентності майбутніх учителів хореографії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливою рисою компетентнісної концепції вищої мистецької освіти є спрямованість на високі вимоги до якості навчання, до підвищення конкурентоспроможності майбутніх учителів. Основою такої концепції є сформовані професійні компетентності.

У сучасній педагогічній науці не існує єдиного визначення поняття «професійна компетентність», що обумовлює його уточнення й доповнення, особливо у професійній хореографічній сфері.

Сучасні дослідники визначають компетентність як: 1) характеристику особистості, її якостей та здатностей; 2) певний обсяг набутих знань, цінностей досвіду, компетенцій і здатність застосовувати їх у практичній діяльності; 3) інтегральну здатність до розв'язання конкретних проблем, що виникають у різних сферах життя.

У цілому погоджуючись з визначенням О. Мартиненко, можна сказати, що «професійна компетентність вчителя хореографії» – це особистісна характеристика, яка включає професійно-педагогічні якості, художньо-естетичні потреби, інтереси, знання, вміння та навички, які формуються під впливом методики і практики педагогічно-хореографічної діяльності, духовно-творчого стан оновлення особистості майбутнього фахівця» [6, с. 3].

Т. Фурманова виділяє такі структурні компоненти професійної компетентності, як: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, творчо-діяльнісний та регулятивний [9]. Формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії відбувається на основі необхідних для цього компетенцій.

У загальному сенсі «компетенція» – це норми, вимоги, які потрібні для якісної підготовки фахівців. В педагогічному аспекті поняття «компетенція» володіє такими ознаками, як: здатність до професійної діяльності; особистісні якості для ведення професійної діяльності; готовність виконувати практичні завдання; готовність до реалізації практичних задач у предметній діяльності.

Як зазначає Л. Овсієнко, – «компетенція» – це комплекс відповідних знань, а «компетентність» – це здатність ефективно і творчо володіти цими знаннями у міжособистісних стосунках, тобто компетенція реалізується в компетентності» [5, с. 6].

Дослідниця Т. Медвідь серед фахових компетенцій хореографів виділяє дві групи: базові та спеціальні, де спеціальні – хореографічна, художньо-естетична та медико-біологічна компетенції [7]. Зазначені компетенції взаємодоповнюють одна одну та є складовими професійної компетентності майбутнього хореографа. Компетентність розуміється як критерій результативності професійної підготовки.

У Стандарті вищої освіти зі спеціальності 024. «Хореографія» (бакалавр) серед спеціальних компетенцій майбутнього фахівця вказується здатність до створення хореографічних творів (проектів). Слід зазначити, що спеціальні компетенції поєднують у собі знання предмету навчання, методики його викладання. Здатність майбутнього фахівця вирішувати професійні завдання, у тому числі реалізовувати творчі проекти залежить від рівня сформованості спеціальних компетентностей. У процесі набуття студентами спеціальних компетенцій важливими є форми та технології навчання.

Отже, застосування компетентнісного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх учителів хореографії вимагає впровадження нових технологій навчання. Більшість фахівців вважають, що ефективною технологією навчання є творчі проекти, які бувають навчальні та позанавчальні. Навчальні творчі проекти виконуються: 1) відповідно до мети і структури навчальних дисциплін, передбачених навчальним планом; 2) відповідно до мети і завдань педагогічної практики у школі; 3) згідно вимог державної атестації фахівця. Позанавчальні творчі проекти виконуються: 1) в рамках творчих лабораторій, ансамблів танцю; 2) у різних формах співробітництва із громадськими організаціями та установами, іншими навчальними закладами; 3) на телебаченні та інших ЗМІ.

О. Горбенко, досліджуючи метод художньо-творчих проектів у навчанні, наголошує, що «художньо-творчий проект за змістом може бути: монопредметним, якщо виконується в межах однієї дисципліни та міжпредметним, якщо інтегрується тематика інших фахових дисциплін. За формою оцінювання художньо-творчий проект може

бути: контрольнo-підсумковим та поточним [3].

Л. Андрощук визначає «творчий танцювальний проект» як колективну постановку хореографічної вистави від творчого задуму до показу на сцені перед глядачами [1; 2]. При цьому студентам пропонуються такі види робіт, як: написання лібрето, підбір музичного матеріалу, створення музичних фонограм, пошук та створення хореографічної лексики, розробка ескізів костюмів та гриму виконавців тощо.

Аналіз попередніх публікацій дав змогу уточнити поняття «творчий танцювальний проект», а саме: «творчий танцювальний проект – це мистецький продукт, в якому за допомогою виразних засобів хореографії актуалізується гуманістична спрямованість сучасного мистецтва, що реалізується творчою групою (колективом авторів) від задуму до оприлюднення на сцені».

Слід зазначити, що поняття «творчий задум» розуміємо як художнє бачення постановником майбутнього хореографічного номеру від ідеї до втілення.

Реалізація творчого танцювального проекту – це складний творчий процес, який складається з п'яти пов'язаних між собою етапів:

– перший етап – визначення теми, ідеї, мети, сюжету (відтворення подій з визначенням часу та місця дії) творчого проекту;

– другий етап – створення композиційного плану;

– третій етап – аналіз музичного матеріалу, підготовка фонограм;

– четвертий етап – створення лексики, окремих сцен, уточнення хореографічних образів;

– п'ятий етап – організація постановочного процесу, розучування партій виконавцями, репетицій на сцені з декораціями, у костюмах, гримі та з освітленням.

Під час реалізації творчого танцювального проекту студенти демонструють здатність застосовувати базові знання та міння на практиці, а саме: *знання* (видів, жанрів, форм хореографії; основ драматургії та режисури хореографічного твору; принципів створення хореографічного образу; прийомів хореографічної композиції; принципів створення хореографічної лексики; засобів роботи з музичним матеріалом; основ музичної грамоти; принципів створення малюнків; засобів підсилення сприйняття хореографічного твору); *уміння* (складати композиційний план постановки хореографічного твору; створювати лексику та малюнки;

відтворювати хореографічний образ у різних видах хореографії; створювати просторову композицію за законами драматургії; аналізувати та формувати музичний матеріал; втілювати на практиці хореографічний задум; проводити репетиційний процес з виконавцями; аналізувати результати власної діяльності).

Наведемо приклад творчих проектів, виконаних студентами кафедри хореографії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди зі студентами молодших курсів та учнями старших класів:

1. «Сила любові»;

2. «Танець єднає нас».

Перший проект виконано у рамках вивчення навчальної дисципліни «Основи композиції та постановки танцю». Творчий танцювальний проект «Сила любові» створено за мотивами художнього фільму Девіда МакКензі «Остання любов на Землі». Тема проекту – розповідь про любов у сучасному світі, який потерпає від невідомої епідемії. Ідея проекту – за допомогою засобів виразності сучасної хореографії показати непереможну силу кохання. Постановчий план танцювального проекту «Сила любові» складається з семи епізодів (танців), які пов'язані між собою загальною ідеєю.

Дія розвертається у сучасному місті, в якому живуть головні герої – закохані Майкл і Сьюзан. Одного звичайного дня по всій Землі розповсюджується невідома епідемія, яка вражає основні відчуття людей: можливість розрізнити запахи, слух, смак, зір. Люди потерпають від болі та страждань, вони скаженіють. Раптом людство опиняється на грані вимирання. І тільки любов двох людей невідвласна епідемії.

Як бачимо, реалізація творчого танцювального проекту передбачає інтеграцію різних знань: загальнохудожніх, теоретичних, хореографічно-виконавських, отриманих під час фахової підготовки.

Другий проект «Танець єднає нас» виконано в рамках співробітництва кафедри хореографії та Харківського ліцею мистецтв під назвою «Університетська кафедра в ЗОШ».

Університетська кафедра в Харківському ліцеї мистецтв – інноваційна освітня структура, створена на основі принципів соціального партнерства, така, що об'єднує представників викладацького складу Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди і Харківського ліцею мистецтв № 133.

Метою створення «Університетської кафедри хореографії» в Харківському ліцеї

мистецтв № 133 є:

– **на стратегічному рівні** – створення в шкільному соціумі високого статусу й престижу науки, формування уявлення про неї як про пріоритетну цінність XXI століття та інформаційного суспільства;

– **на тактичному рівні** – створення соціального розвиваючого середовища, яке забезпечує безперервність освіти, наступність між середньою та вищою школою.

Університетська кафедра хореографії в Харківському ліцеї мистецтв № 133 здійснює науково-методичну, науково-дослідницьку, навчально-виховну діяльність. Розробка та реалізація творчих проєктів є однією з актуальних форм партнерства.

Тема танцювального проєкту «Танець єднає нас» – показ різноманітності видів та стилів хореографії. Ідея проєкту – за допомогою виразних засобів різних видів хореографії донести до глядача гуманістичну та естетичну цінність хореографічного мистецтва. Постановчий план проєкту містить 4 епізоди (танцювальні етюди), кожен з яких розповідає про самотність різних видів танцю (класичний, народний, сучасний бальний, сучасний) і в той же час доводить, що сила мистецтва танцю здатна об'єднати усіх заради доброти і краси в сучасному світі.

Важливою ланкою у процесі реалізації танцювального проєкту є постановча робота зі студентським ансамблем танцю. Хореограф повинен домогтися від танцівників чіткого та виразного виконання лексики та малюнків танцю, застосовуючи метод пояснення та метод власного показу. Специфіка роботи полягає у різновіковому складі ансамблю, що вимагає від постановника досконалого володіння прийомами та методами роботи зі студентами різних курсів, широкого використання творчого підходу до кожного члена колективу [4].

Здатність реалізовувати творчі танцювальні проєкти студенти вдосконалюють під час проходження педагогічної практики, яка виступає головним критерієм ефективності засвоєння хореографічно-виконавського досвіду. У період педагогічної практики студенти узагальнюють та аналізують реальні педагогічні ситуації, що виникають у постановчому процесі, вчать вести творчий діалог через різні способи хореографічної діяльності.

За останні п'ять років у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди під керівництвом кандидата мистецтвознавства, доцента Лиманської Ольги Вікторівни реалізовано

такі студентські танцювальні проєкти, як: «Пригоди Аліси у королівстві Червоної Королеви», «Схід і Захід разом», «Тайна Снігової Королеви», «Слобожанська вишиванка», «Друзі Пітера Пена» та ін.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Реалізація творчих танцювальних проєктів під час фахової підготовки активізує пізнавальну діяльність студентів, розвиває креативні здібності, формує особистісні якості, необхідні для створення інтелектуального творчого продукту. Сьогодні ця професійна компетенція набуває особливого значення, оскільки пов'язана із сферою практичної діяльності вчителя хореографії. Досвід реалізації творчих проєктів студентами кафедри хореографії ХНПУ імені Г. С. Сковороди може стати моделлю для застосування в навчально-виховному процесі інших ВНЗ.

Подальші дослідження можуть бути націлені на пошук та вдосконалення нових підходів до якісної професійної підготовки майбутніх вчителів хореографії на основі компетентнісної концепції сучасної вищої освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук Л. М. Творчий проєкт як засіб формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії / Андрощук Л. М. // 36. мат. III міжнар. наук. конфер. «Теорет. та метод. засади розвитку мист. освіти в контексті європейської інтеграції», м. Суми. – Суми, 2013. – С. 3–4.
2. Андрощук Л. М. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії в процесі постановки творчого проєкту «Право на життя: хореографія проти наркоманії та алкоголізму» / Андрощук Л. М. // Мистецтво та освіта. – 2014. – № 4. – С. 55–58.
3. Горбенко О. Б. Метод художньо-творчих проєктів у формуванні музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музики / Горбенко О. Б. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_56/54.pdf
4. Лиманська О. В. Художньо-творча діяльність ансамблю танцю в контексті розвитку хореографічного мистецтва / Лиманська О. В. // Вісник ХДАДМ: 36. наук. пр. / за ред. Даниленка В. Я. – Х.: ХДАДМ, 2010. – С. 220–222.
5. Овсієнко Л. М. Сутність поняття «компетенція», «компетентність», «компетентісний підхід», «якість освіти» у світлі сучасної освітньої парадигми // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN22/13olmsop.pdf>

6. Мартиненко О. Формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії в умовах вищого навчального закладу / Мартиненко О. // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – № 12, 2015. – С. 165–174.

7. Медвідь Т. А. Компетентнісний підхід як основа сучасного процесу підготовки майбутніх хореографів у вищій школі / Медвідь Т. А. // Зб. мат. міжнар. наук.-практ. конфер. «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття» (м. Київ). – 2016. – С. 100–108.

REFERENCES

1. Androshchuk, L. M. (2013). *Tvorchyi proekt yak zasib formuvannia individualnoho stylu diialnosti maibutnoho vchytelia khoreohrafii* [Creative project as a means of the individual style formation of a future teacher of Choreography]. Sumy.

2. Androshchuk, L. M. (2014). *Rozvytok tvorchoho potentsialu maibutnoho vchytelia khoreohrafii v protsesi postanovky tvorchoho proektu «Pravo na zhyttia: khoreohrafita proty narkomanii ta alkoholizmu»*. [Creative potential development of a future teacher of Choreography during the show trial «The right to life: choreography against drug addiction and alcoholism»]. Kyiv.

3. Horbenko O. V. *Metod khudozhno-tvorchyykh proektiv u formuvanni muzychno-vykonavskoi kompetentnosti maibutnykh vchyteliv muzyky*. [Method of artistic and creative projects in the musical and performing competence formation of future teachers of Music]. Retrieved from http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_56/54.pdf.

4. Lymanska, O. V. (2010). *Khudozhno-tvorcha diialnist ansambliu tantsiu v konteksti rozvytku khoreohrafichnoho mystetstva*. [Creative work of a dance ensemble in the context of choreographic art]. Kharkiv.

5. Ovsienko, L. M. *Sutnist poniat «kompetentsiia», «kompetentnist», «kompetentisnyi pidkhid», «iakist osvity» u svitli suchasnoi osvitoi paradyhmy*. [The essence of the concepts «competence», «competency», «competence-based

approach», «quality of education» in modern educational paradigm]. Retrieved from <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN22/13olmsop.pdf>.

6. Martynenko, O. (2015). *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv khoreohrafii v umovakh vyshchoho navchalnoho zakladu*. [Formation of professional competence of future teachers of Choreography under the conditions of a higher educational institution]. Kyiv.

7. Medvid, T. A. (2016). *Kompetentnisnyi pidkhid yak osnova suchasnoho protsesu pidhotovky maibutnykh khoreohrafiv u vyshchii shkoli*. [Competence-based approach as the basis of the training of future choreographers in higher school]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЛИМАНСЬКА Ольга Вікторівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри хореографії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Наукові інтереси: хореографічне мистецтво, хореографічна педагогіка.

БАРАБАШ Ольга Володимирівна – старший викладач кафедри хореографії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Наукові інтереси: хореографічне мистецтво, хореографічна педагогіка.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

LYMANSKA Olha Viktorivna – Ph.D. in Art History, Associate Professor of the Department of Choreography of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Circle of scientific interests: choreographic art, choreographic pedagogy.

BARABASH Olha Volodymyrivna – Assistant Professor of the Department of Choreography of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Circle of scientific interests: choreographic art, choreographic pedagogy.

Дата надходження рукопису 28. 12. 2017 р.

Рецензент – д.п.н. професор О. С. Радул

УДК 37.018.262.-053.4:314.743

НИЧ Оксана Богданівна – доцент кафедри іноземних мов ДВНЗ «Прикарпатський національний університет» імені Василя Стефаника e-mail oksi@gmail.com

РОЛЬ СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ ЦІННІСНИХ ПРІОРИТЕТІВ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ США

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В умовах сьогодення зазнають актуалізації проблеми виховання, загальнолюдських цінностей і норм міжособистісної взаємодії, адаптації

людини в сучасному динамічному соціумі. Провідним соціальним інститутом, спроможним належно виконувати таке завдання, є сім'я, на розвитку, життєдіяльності, характері й динаміці